

האמת על וועדות חקירה בישראל שאיש לא מעז לחשוף

טור מאת רן שריר

אנו עדים לקריאה נרחבת המתגברת מאד לאחרונה, להקמת ועדת חקירה ממלכתית לחקר אירועי ה-7 באוקטובר. הקריאה הזו מובנת לחלוטין, אין ספק שה-7 באוקטובר הוא היום השחור ביותר שארע אי פעם למדינת ישראל לכל אורך שנות קיומה, ואין פרשה המצדיקה יותר חקירה מעמיקה ובלתי מוטית.

אך חשוב לזכור, ורבים שוכחים, מה היו תוצאות ועדות החקירה שמונו בישראל לאורך השנים, וכיצד כלי הבדיקה הזה הפך לבעל שתי מטרות עיקריות – התנגחות פוליטית או טיוח פרשות – ובעיקר שילוב בין השניים.

ההיסטוריה של ישראל רצופה בהקמת ועדות חקירה שהגיעו למסקנות פסקניות והדיחו בכירים, אך לרוב נטפלו לדמויות שוליים, התעלמו מהאשמים העיקריים או ניקו אותם לחלוטין, ובעיקר מנעו מאזרחי מדינת ישראל להבין מה באמת קרה בפרשות הנחקרות.

כך למשל, ועדת אגרנט, שבדקה את מחדל מלחמת יום הכיפורים, ניקתה כמעט לחלוטין את הדרג המדיני והטילה את רוב האשמה על הדרג הצבאי ובראשו האלוף זעירא. כך גם נולד המושג "הקונספציה" שאז, ואולי גם היום, נועד לטיח את מה שקרה באמת.

מחקרים לא מעטים על מלחמת יום הכיפורים טוענים כי הממשל האמריקאי לחץ על גולדה ועל דיין שלא להורות על מכה מקדימה נגד צבאות ערב, למרות ידיעתם על המתקפה המתקרבת. עד היום גרסה זו איננה הגרסה המקובלת, אך היסטוריונים רציניים דוגלים בה וטוענים כי יוזמה אמריקאית זו באה "להחזיר את הכבוד" לסאדאת ולמצרים, לסלול את הדרך להסכם שלום ולאפשר לאמריקאים להחליף את ברית המועצות כספקית הנשק העיקרית של הצבא המצרי.

הארגון שעבר הכי הרבה ועדות חקירה, רובן בשלום בשל הפעלת לחצים מצדו, היה השב"כ. השב"כ נבדק על ידי ועדת זורע שחקרה את פרשת קו 300 (ועדת בדיקה שהוקמה על ידי משה ארנס כשר ביטחון), וועדת בלטמן שהוקמה בעקבות מסקנותיה השגויות של ועדת זורע, ועדת לנדוי לחקר עינויי נחקרים, ועדת שמגר הראשונה בעניין הטבח במערת המכפלה, וועדת שמגר השנייה לחקר רצח ראש הממשלה רבין.

אלכסנדרוני 35 כניסה ב' קומה 2 רמת גן. 5222579.

טלפון: 054-3063336 | אתר: www.sharir.co.il | מייל: Ran@sharir.co.il

בוועדת זורע, שחקרה את פרשת קו 300, הורו ראשי השב"כ לכל אנשי הארגון לשקר לוועדה. הוועדה הגיעה כמובן למסקנות שגויות לחלוטין – שלא ניקו את יצחק מרדכי, לימים אלוף חבר כנסת ושר, מהאחריות למותם של המחבלים.

כאשר החקירה התחדשה והיועץ המשפטי לממשלה יצחק זמיר התעקש להעמיד לדין את אנשי השב"כ שהיו מעורבים בהמתת המחבלים, לא איבדו בשב"כ את קור הרוח. בכירים בארגון וביניהם יוסי גינוסר, נפגשו עם רבין, פרס ושמיר (אז בכירים בממשלת האחדות) ועם הנשיא הרצוג האב, ואיימו כי אם אנשי הארגון יועמדו למשפט, הארגון ידאג לחשוף פרשות דומות שבהן ניתנה לו, ככל הנראה, הוראה להמית נחקרים ללא משפט. הפרשה הזו שכונתה 'מסמך הגולגולות' נחשפה לפני מספר שנים על ידי העיתונאי רונן ברגמן. בעקבות זאת הוסכם על צעד תקדימי – חנינה לפני משפט לכל המעורבים בפרשה מטעם השב"כ.

גם פרשת רצח ראש הממשלה יצחק רבין לא נחקרה עד תום, שלא לומר – לא נחקרה כלל, ועל כך כתבתי את ספרי המשותף עם אבי זלינגר "האיש שצעק סרק סרק".

במסגרת הספר נחשפנו לחלק נכבד מהעדויות שהובאו לוועדה ולאוספי החומר שלה – חומר שהותר לפרסום, אך הוסתר מהציבור על מדפים נידחים בגנזך המדינה.

נדהמנו לגלות דמויות חשובות ששהו בזירת הרצח, שנראו כמו מסייעות או משתפות פעולה עם יגאל עמיר. דמויות אלה לא נחקרו כלל, ואיש לא העמיד אותן למשפט. שורה ארוכה של שאלות מפתח, לגבי פינויו של ראש הממשלה לבית החולים איכילוב נותרו בערפל גמור. לאבסורד הגיעה הוועדה בקביעת שעת הירי בראש הממשלה. על פי הוועדה רבין נורה בשעה 21:50. על פי השוטרים בזירה הוא נורה ב-21:30, ועל האנדרטה בכיכר, במחווה מפאיניקית וקומית משהו, החליט מישהו לקבוע כי הוא נורה ב-21:40...

אך מעבר לשאלה כיצד ומתי נורה רבין, ועדת שמגר השנייה עסקה בעיקר בטיוח חלקה של החטיבה היהודית ובכשל המודיעיני שקדם לרצח. עם הקמתה, נאסר על הוועדה לחקור את ההסתה שקדמה לרצח. הוראה זו ניתנה בהחלטת ממשלה בלחץ כבד של ראש הממשלה שמעון פרס.

חברי הוועדה כולם היו מקורבים למשפחת רבין המנוח. על ישיבותיה פיקח היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן יאיר, שכונה "היועץ המשפחתי", משום שמונה, כך נטען, חרף ניסיונו המועט, ובשל קשריו המשפחתיים עם חתנו של רבין.

בן יאיר ושליחתו לוועדת החקירה, הפרקליטה רות דוד (כן, זו המוכרת), דאגו שאף נחקר לא יסטה מהקו שהותווה לוועדה ולא יטיל רפש בפרקליטות המדינה ובמוסד היועץ המשפטי לממשלה, שאליהם הגיעו עשרות פניות לפני הרצח לפעול נגד אבישי רביב ונגד תנועת אי"ל שעמד בראשה.

רק לאחר הרצח התברר כי אי"ל ורביב הופעלו על ידי השב"כ, במצוות ראש הממשלה רבין עצמו, ותחת פיקודם של שני ראשי השב"כ, פרי וגילון. להפעלתו חסרת התקדים הייתה גם שותפת סוד מפתיעה, נשיאת ביהמ"ש העליון בדימוס דורית בייניש, אז פרקליטת המדינה.

ועדת שמגר, כמו כל הוועדות שלפניה, הגיעה למסקנות שגויות לחלוטין. היא הטילה את רוב האשמה ברצח רבין על אגף האבטחה בשב"כ והתעלמה לחלוטין מאחריות החטיבה היהודית על הכשל המודיעיני הנורא. רק לסבר את האוזן, סוכן מספר אחת של החטיבה, אבישי רביב, שימש כחברו הטוב ביותר של רוצח ראש הממשלה – ובכל זאת בוועדת שמגר נקבע כי הוא לא מסר דבר למפעיליו, והותיר אותם בערפל.

איש מאנשי הפרקליטות, שהיו אמורים לפעול נגד גלי ההסתה שקדמו לרצח לא זומן להעיד בפני הוועדה. איש מהם לא נשאל על חלקו בהפעלת אבישי רביב. הוועדה גם לא שלחה בודקים מטעמה למסדרונות השב"כ והסתפקה בחומר מסונן שהגיע לידיה מידי המחלקה שהפעילה את אבישי רביב.

בין השאר הסתירה הוועדה מהציבור את חלקו של אבישי רביב ברצח עצמו. אנו גילינו עדות של תנ"צ אפרים ברכה ז"ל (אז בדרגת פקד) שהיה ממונה על חקירה יגאל עמיר ומקורביו מטעם המשטרה. לעדותו, חגי עמיר התוודה בפניו כי רביב שימש כשותף פעיל לו ולאחיו בתכנון הרצח, אך ביקש לא להשתתף בביצוע.

וועדת שמגר גם טייחה לחלוטין את חלקם של מפעיליו של אבישי רביב בפעולות הטרור הרבות בהן נקט, ותחת זאת הסתפקה בנזיפה קלה וקבעה כי מפעיליו נפלו קורבן למעשיו של פסיכופט.

כמובן שהמציאות ההיסטורית שונה לגמרי, אך גם את האמת הכואבת הזו, נאסר עדיין על תושבי מדינת ישראל לדעת - למרות שכבר חלפו שלושים שנה כמעט מאז רצח ראש הממשלה.

לדברי שמעון ריקליון, בעקבות קריאת הספר 'האיש שצעק סרק סרק', הוא החל לצלם סרט תיעודי על פרשת רצח רבין, סרט שעתיד להיות מוקרן בשבועות הקרובים בערוץ 14. שם הסרט "השב"כ ידע". לא צפיתי בו עדיין, אך מהכותרת ברור מאוד מהו הקו הביקורתי שלו.

לפני כחודשיים נודע לי שבמאי הסרט, שבין השאר גם צילם ראיון עימי בנושא, כמו גם עם אבישי רביב, נעצר במעצר מנהלי לחצי שנה – כלי שלא קיים בשום משטר דמוקרטי, המאפשר לעצור אזרח לחודשים, רק כדי למנוע ממנו לבצע פעולות, ומבלי צורך להציג בפני בית המשפט חשד אמיתי או מוכח.

ונחזור לעניין ה-7 באוקטובר. רבים בציבור קוראים להקמתה של ועדת חקירה ממלכתית, מהם גם חבריי הקרובים ביותר, שצעדו באיילון וזעקו באמונה רבה ובגרון ניחר "דמוקרטיה".

חברים, אם אתם רוצים לדעת את האמת כולה – וועדת ממלכתית חקירה לא תביא לכם אותה לצערי. אין שום סיבה שדווקא הוועדה שתוקם הפעם תנהג באופן שונה מקודמותיה. ואם אתם רוצים להתניז ראשים – ובעיקר ראש ספציפי ביותר, אל תתפלאו שאותו ראש לא משתף איתכם פעולה ולא פועל למינוי וועדת חקירה ממלכתית.

לצערי, וועדת חקירה לא תשיב על השאלות הנוראיות המייסרות ציבור רחב בישראל, אבל מי שבאמת חושש לעתידה הדמוקרטי של מדינת ישראל, טוב אם ישים לב יותר לעובדות ופחות למסקנות או דעות.

ארגון ביון שמרשה לעצמו לעצור אזרחים ישראלים לחקירה בתנאים של אסירי נוח'בה, לאורך שבועות וחודשים, רק בגלל שהעזו להדליף מסמך שסודיותו מוטלת בספק, ארגון שעוצר עיתונאי רק משום שהוא עורך עליו תחקיר, ארגון שדואג לאיים ולטייח כל ועדת חקירה שקמה כדי לבדוק את תפקודו – ארגון כזה הוא האיום האמיתי על הדמוקרטיה שלנו.

ומה שמעציב הוא שנגד פעולותיו הקשות של השב"כ איש משופטי העליון הנכבדים ואיש מעמותות לצדק משפטי וזכויות אדם לא העז עד היום לפעול – וזה אומר דרשני.

הכותב, רן שריר, ממחברי הספר 'האיש שצעק סרק סרק' על פרשת רצח רבין והפעלתו של אבישי רביב.